

Артем'єв Д.С., студент соціально-психологічного факультету Національний університет цивільного захисту України;

Гура С.О., канд. пед. наук, викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах діяльності, Національний університет цивільного захисту України

БЕЗПЕКА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Відбуваються радикальні соціальні, політичні та економічні зміни в країні й світі зачіпають і ускладнюють умови суспільного життя кожної людини, змінюють соціокультурну ситуацію, яка впливає на становлення і розвиток особистості. Критерії здоров'я та безпеки сьогодні висувуються на перше місце, як в державній політиці, так і в системі освіти, так як поряд зі зниженням народжуваності, відбувається погіршення якості здоров'я дітей, збільшується рівень соціальної дезаптації. Рівень життя тісно пов'язаний з якістю життя, а якість життя в світових аналогах – це оптимальна реалізація психофізіологічних, соціально-громадських обдарувань кожної особистості. Головне багатство суспільства – людина, а кінцевим критерієм економічного і соціального прогресу виступає міра розвитку людини і задоволення його потреб, розвиток його творчого потенціалу. Психологізація освітнього середовища з метою збереження та зміцнення здоров'я її учасників, створення безпечних умов праці та навчання в освітній установі, захист від усіх форм дискримінації може виступати альтернативою агресивної соціальному середовищі, психоемоційному та культурному вакууму, наслідком яких є зростання соціогенних захворювань. Важливою умовою є забезпечення психологічної безпеки у взаємодії учасників освітнього середовища. Проблема взаємодії людини з навколишньою дійсністю має давню традицію в психологічних дослідженнях. В останні роки збільшився інтерес до вивчення соціально-психологічної середовища проживання людини. Такі дослідження знаходяться в контексті більш широкого антропологічного підходу, що підкреслює єдність людини і світу, в якому він існує (Баєва І.О., Березина Т.Н., Вайнер Э.Н., Кабаченко Т.С., Котик М.А., Леонова О.І., Рубцов В.В., Рибалкин Н. Н., Шарихин А.Е. та ін.). Те, що предметом психологічного дослідження може бути не тільки людина, але й середовище, відомо давно. Це поняття досліджує психологія соціального навчання, психолінгвістика, інтеракціоналізм, соціальна психологія. Однак, у порівнянні з вивченням психологічних особливостей особистості, досліджень в цій області набагато менше. Сучасний стан розвитку екстремальної та кризової психології 22 У 60-х роках ХХ століття виник напрямок досліджень, що одержало назву психологія середовища (environmental psychology) або психологічної екології. Проблеми, що лежать в площині екологічної психології, стосуються вивчення особистості в реальному житті. Середовище розглядається як комплекс умов, зовнішніх сил і стимулів, що впливають на людину. Увага до психології середовища дає можливість доповнити традиційні підходи до вивчення людини як єдиного замкнутого цілого. Акцент робиться на існування нерозривного зв'язку між людиною і умовами, в яких він живе і розвивається. Незважаючи на надзвичайно широке вживання, поняття «середовище» не має однозначного визначення в світі науки. У найзагальнішому сенсі вона розуміється як оточення і складається із сукупності природних, матеріальних і соціальних факторів, які прямо або побічно постійно впливають на людину. Узагальнені уявлення про середовище, що створюється самою людиною, закріпилися в понятті соціокультурне середовище. Освітнє середовище є частиною соціокультурного середовища і

визначається дослідниками як комплекс спеціально організованих психолого-педагогічних умов, в результаті взаємодії з якими відбувається розвиток і становлення особистості. Проблемі вивчення освітнього середовища в сучасній психолого-педагогічній науці присвячено досить багато досліджень. Розглядаються взаємозв'язку культурологічних моделей освіти і освітнього середовища; проведено аналіз досліджень відносин «дитина-середовище»; наводяться результати дослідження взаємозв'язків предметного середовища освітнього закладу та емоційного стану її суб'єктів. Ідеї розвитку соціокультурного освітнього середовища докладно розробляються як в дослідженнях вітчизняних психологів і педагогів. Актуальність проблеми дослідження зумовлена необхідністю визначення психологічних властивостей освітнього середовища освітньої установи, їх оцінки з точки зору забезпечення повноцінного психічного здоров'я учасників навчально-виховного процесу; механізмів проектування психологічної безпеки середовища, що забезпечує позитивний розвиток її суб'єктів. Значущість даної проблеми визначається і практичними завданнями, пов'язаними з розробкою технологій психологічного супроводу учасників освітнього процесу, які сприятимуть створенню психологічної безпеки середовища вищого навчального закладу і забезпечують їх психічне здоров'я. Забезпечення психологічної безпеки освітнього середовища і, як наслідок, охорона і підтримка психічного здоров'я її учасників має бути пріоритетним напрямком діяльності служби супроводу в системі освіти. Для забезпечення психологічної безпеки в освітньому середовищі необхідно проводити як групові, так і індивідуальні лекції, заняття з усіма учасниками освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баева И. О. Психологическая безопасность в образовании. Монография. СПб.: «СОЮЗ», 2002. 271 с.
2. Березина Т. Н. Эмоциональная безопасность образовательной среды и истинные эмоции. Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Психологические науки № 3. М.: Alma mater, 2013. С. 16–22.
3. Шарихин А. Е. Безопасность как философская категория. Безопасность. М.: Граница 1994. – 114с.